

említi, hogy kifejezetten migráns gyerekek iskolai oktatását segítő tanterv és tananyag nem létezik. A felsorolt tananyagok között azonban van olyan, amelyik speciálisan gyerekeknek készült és a könyvpiacon is elérhető: Varga Csilla – Gróf Annamária – Szende Virág – Vidéki Erzsébet: *Kiliki a Földön 1. Magyar nyelvkönyv gyerekeknek*. Akadémiai Kiadó, 2006. 184 p. (tankönyv és DVD).

Az utolsó előtti rész az egyes tantárgyak nem magyar anyanyelvűeknek való tanításához ad néhány támpontot. Külön kitér a magyar nyelv és irodalom, a történelem és a matematika tantárgy-pedagógiájára. Bemutásra kerülnek a nyelvi és a tantárgyi felzárkóztatás gyakorlatban is kipróbált nemzetközi és magyarországi példái.

Végül a szerzők felhívják a figyelmet egyrészt a külföldön kidolgozott módszerekre, amelyek a magyar közoktatás gyakorlatába részint már bejutottak a Magyarországon működő nemzetközi iskolák és iskolaláncok révén, másrészt hazai civil szervezeteknek a migráns gyerekek oktatásában szerzett tapasztalatai adaptálására.

Az utószó a kiadvány feldolgozásához, az önreflexiók megfogalmazásához ad segítséget néhány kérdéssel.

A kötetet négy oldalas fogalomtár zárja, amely a témához kapcsolódó szakszavak (pl. menedékes, menedékkérő, migráns, migráns háttérű) magyarázatát tartalmazza.

A *migráns gyerekek oktatása* című kézikönyvről joggal állítható, hogy hiánypótló vállalkozás, mivel hasonló munka eddig nem jelent meg a magyar könyvpiacon. A migráció rendkívül sokoldalú bemutatása lehetőséget ad arra, hogy az olvasók megismerjék a téma összetettségét. A kiadvány roppant informatív annak ellenére, hogy szerény terjedelme miatt elmarad a tematika részletekbe menő kifejtése. Használhat forgathatják a kötetet – mint azt az alcím is jelzi – a pedagógusok, az intézményvezetők, a bevándorlókkal érintkezésbe kerülő hivatalos szervek munkatársai és a téma iránt érdeklődő szakemberek egyaránt.

Schmidt Ildikó

Kiss Gábor – Bárdosi Vilmos (szerk.)

Szinonimák. 20 000 rokon értelmű szó dióhéyszótára

(Az *Ékesszólás Kiskönyvtára* sorozat 7. kötet)

Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2008. 240 p.

Kontra Miklós adatai szerint „a magyar szótárírás aranykorában”, 1988-ban a magyar otthonok 7%-ában volt szinonimaszótár (1997: 230). A korabeli szinonimaszótárak közül kiemelkedett O. Nagy Gábor és Ruzsiczky Éva munkája (1978), az azóta átrendeződött könyvpiacon pedig a legjelentősebb esemény a *Magyar szókincstár* megjelenése volt (1998). Mindenesetre különböző színvonalú, különböző rétegekhez szóló szinonimaszótárak folyamatosan jelennek meg, s az otthonokban tartott szótárak száma sem lehet kevesebb, mint 1988-ban. A szinonimák bősége iránt némi hazafias várakozás is mutatkozik, s nyelvközösségünk számos tagja folyamatosan várja a rokon értelmű szók gyűjteményeit.

Kiss Gábor és Bárdosi Vilmos jelen kötete elsősorban a tanulóifjúságnak készült és a *Magyar szókincstár*-on alapul. Anyaga kapcsán érdemes megemlékezni általában a szinonimia természetéről is.

Ha a szinonimiát a jelentés azonosságaként interpretáljuk, meglehetősen valószínűtlen és érdektelen viszonyt mutatkozik. Egyes zenészek (hegedűsök, énekesek stb.) szerint az *aisz* és a *b* nem ugyanaz a hang, bár rezgésszámuk azonos. Ha azonban azt mondjuk, hogy a szinonimák olyan szók, amelyeknek szemantikai hasonlóságai feltűnőbbek, mint különbségeik, érdekes területre jutunk. Milyen különbségek nem rombolják a hasonlóság intuícióját? Miért olyan gyakoriak a szinonimák? A szókincs mely területein különösen gyakoriak? Ezeknek a kérdéseknek részletes megválaszolásával máig adós a szószemantika.

Például a magyarban stilisztikailag legsemlegesebbnek mutató *terhes* szó szá-

mos szinonimája – *állapotos, várandós, vise-lős, áldott állapotban van, kismama, gravida* (szaknyelvi), *hozós* (tájnyelvi), *megmásod-egyesegett* (bukovinai székely) stb. – valami-féle névvarázsra utal.

A *politikus* megemelt formája az *államfér-fi*, s a *kormányfő* és a *miniszterelnök*, az *ál-lamfő* és a *köztársasági elnök* páronként szinonimák.

Sok esetben tárgytörténeti háttere van a szinonimáknak. Például a *handzsár* és *jata-gán* szinonimák ugyan, de a szakirodalom a legújabb kutatásokig a hajlított pengével ké-szült kardszerű fegyvereket nevezte *handzsár-nak*, míg az egyenesek mérettől függetlenül a *jatagán* nevet kapták. A dióhéjszótárban az *ágy* szinonimájaként megadott *pamlag*, *heve-rő*, *priccs*, *kerevet*, *nyoszolya*, *szófa*, *rekamié* tárgytörténetileg mind mások (p. 2).

A szerzők által szinonimáknak minősít-tett *szvetter*, *kardigán* és *pulóver* (p. 185) mind angol jövevényszók, ami az angol di-vatnak a magyarra gyakorolt közvetlen ha-tására utal.

Kiss Gábor és Bárdosi Vilmos lexikai mi-nősítésekkel, vonzatokkal kiegészített szinonimaszótára nem csak a tanulóifjúság szá-mára hasznos kézikönyv. Mivel a szinonimák megvilágíthatják egy-egy szó jelentését, ér-telmező szótárként is használható.

Kicsi Sándor András

IRODALOM

- Kiss Gábor (szerk.): *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 1998.
- Kontra Miklós: Szótárhasználók a magyar szótár-írás aranykorában. In.: Kiss Gábor – Zaicz Gábor (szerk.): *Szavak – nevek – szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, 1997. pp. 228–232.
- O. Nagy Gábor – Ruzsiczy Éva: *Magyar Szinonimaszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1978.